

Aile İctimâiyâtı

FUCÛRUN NEHYİ VE MENŞELERİ

Muharriri : *Emile Durkheim*

Bir âdeti veya bir müesseseyi, hukukî veya ahlakî bir kaideyi iyi anlamak için bunların mümkün olduğu kadar ilk menşelerine yakın çıkmalıdır. Zira bir müessesenin bugünkü hali ile eski hali arasında sıkı bir tesanüd mevcuttur. Şüphesiz bu müessese gitgide tahavvül ettiğiinden, mebde'inde tabi bulunduğu sebepler de bizzat tahavvüle uğramıştır. Fakat bu tahavvüller de menşe'e tabidirler. İctimâî hâdiseler de uzvî hâdiseler gibidir. Bu hâdiselerin tarz-ı inkişafı, ân-ı tevellüdlerindeki evsâf-ı mümeyyize ile cebriyyen evvelden tayin edilmiyorsa da bu evsaf bilahere inkişaflarına derin bir tesir icrâ etmekten hâli kalmıyor.

Tedkikatımıza mevzu olan meseleye de bu usûlü tatbik edeceğiz. Ekser-i cemiyetlerin niçin fucûr⁵-i aileyi nehyettikleri ve hatta bunu en gayr-i ahlakî âdât arasına idhal ettikleri meselesi ekseriya ortaya atılmış, fakat buna hiçbir çare-i hal bulunamamıştır. Bu adem-i muvaffakiyetin sebebi belki de taharriyatın tarz-ı icrâsından neş'et etmiştir. Bu taharriyatta daima şu mebde'den hareket edilmiştir : Bu nehiy tamamen gerek mahiyet-i beşeriyenin ve gerek cemiyetin el-hâlet hâzihi kabil-i müşahede bir haletinden ileri geliyor. Demek oluyor ki bu memnûiyeti icabettiren sebep, gerek ferdî ve gerek içtimâî hayatın şerâit-i hâzırası arasında aranılır. Halbuki bu sûretle mevzû-i bahis olan bir meseleye şâyân-i memnuniyet bir cevap bulmak kabil değildir. Zira Fucûr hakkındaki nefretimizi izaha ve muhik göstermeye en müstaid itikadlarımız ve itiyadlarımız bizzat kendilerini izah ve tahkik edemiyorlar. Çünkü

5 Fucûr [inceste] akraba arasında izdivac demektir.

tabi buldukları sebepler ve tatmin ettikleri ihtiyaçları mazidedir. Binaenaleyh bu sûretle hareket edecek yerde, yeniden bu tekamülün menşesine, nehyi fucûrun tarihinde arzettiği en ibtidâî sûrete kadar çıkacağız. Bu da *egzogami* (*hariçten tezevvüc*) kanunudur. Bu kanunu tarif ve izah ettiğimiz zaman hal-i hazırdaki fikirlerimizi ve hissiyatımızı daha iyi anlayabiliriz.

— I —

Egzogami [*Exogamie*] öyle bir kaidedir ki aynı *semmiye* [*klan*] âzası arasında cinsiyet rabitalarını meneder. Fakat bu klan kelimesi ekseriye pek gayr-i sarîh bir sûrette istimal edildiğinden izah lazımdır.

Klan [*Clan*] diye, yekdiğerini akraba addeden fakat bu karabeti sırf aynı toteme mensup bulunmamak gibi gayet hususî bir alametten istihrac eden efrâd zümresidir. Totem de canlı veya cansız ve umûmiyet üzere bir nebat veya bir mahluktur ki zümre kendisini bundan inme zanneder ve bunu timsal ve müşterek isim olarak istimal eder. Eğer totem bir kurt ise, bütün klan âzası cedlerinin bir kurt olduğuna ve binaenaleyh kendilerinde kurttan bir şey olduğuna kanidirler. Bunun içindir ki kendilerine de aynı namı verirler. Onlar da birer kurttur. Bu sûretle tarif olunan klan ailevi bir cemiyettir. Çünkü kendilerini aynı menşeden zuhur etme farzeden insanlardan mürekkebirdir. Fakat diğer ailelerden de farkı şudur ki karabet muayyen kandaşlık münasebetleri üzerine değil, sırf aynı toteme iştirak hissi üzerine müessestir. Klana mensup olanlar akrabadırlar fakat birader, peder, yeğen oldukları için değil-hepsi aynı hayvan veya nebatın ismini hâiz oldukları içindir. Klan, aşiret ve köy gibi lafzî değil, fakat arazî bir esası hâiz olan bütün zümrelerden ayrılır. Bu cemiyetler ya hiç totem istimalini bilmezler veya eğer bir totemleri varsa (ki bu daha sık vakidir) bu totem peszinde halindedir ve zayıf bir rol oynar. O zümreye mensubiyet totemden ileri gelmez. Nasıl ki bugün de filan veya falan isme malikiyet bizi yalnız başına filan veya falan aileye mensup kılmaz. Demek oluyor ki klanın sıfat-ı mümeyyizesini totem teşkil eder.

Bu anlaşıldıktan sonra egzogami âdeti kolaylıkla anlaşılır. Mesela kurt klanına mensup olan bir adam ne aynı klana mensup

ve ne de aynı ismi hâiz diğer bir klana mensup bir kadınla birleşemez. Zira aynı bir aşirete mensup klanların hepsi daima ve bizzarûre ayrı totemleri hâiz iseler de-zira ancak bu sûretle yekdiğerinden ayrılabilirler -muhtelif aşiretlere mensup klanlarda hal böyle değildir. Mesela şimâli Afrika yerlileri aşiretlerinde, kurt, kaplumbağa, ayı, tavşan gibi gayet kesirü'l-istimâl isimleri hâiz klanlar vardır. Hangi aşiretten olursa olsun, aynı toteme mensup fertler arasında her türlü münasebet-i cinsiyeye memnûdur.

Seyahatnamelerin birçoğuna nazaran bu memnûiyet umûmiyet üzere her türlü münasebet-i cinsiyeye şâmildir. Fakat bazı müşahedelere göre bazı cemiyetlerde yalnız muntazam izdivaçlar bu kaideye tabidir. Serbest münasebetlerde bunu nazar-ı dikkate almıyorlarmış. Bu hal Konandaborilerde Port-Lincoln aşiretinde, Bamuray ve Aşağı Darling ahâlisinde câri imiş. Fakat bu şehâdetler istisnâ teşkil ettikten mâ'adâ, mesele de hadd-i zâtında hâiz-i ehemmiyet değildir. Bir zamanlar egzogami kanununun, izdivaç ile bilahere zina tabir edilen şey arasında bir fark gözetmiş olduğunu farzetsek bile, bu fark ibtidaları kabil değildir. Çünkü muntazam bir münasebet ile serbest bir irtibatı birbirinden tefrik edecek bir miyâr yoktu. Avustralyalı vahşiler her sûretle satın alarak, mübadele ederek, cebr ile, kaldırma ile vs. zevce alır. Her türlü vasıta iyi ve meşrûdur. O halde meşrû ve gayr-i meşrû bir zevce arasında ne fark olabilir? İzdivaç mevcut olabilmek için kadın ile erkeğin münasebeti muayyen bazı şerâite tabi olmalı ve zina bu şerâitten âzâde olmalıdır. Binaenaleyh egzogami kaidesi neden her türlü münasebât-ı cinsiyeye tatbik edilmesin? Esasen müterakkî milletlerde bile, Yahûdiye kıtasında, Roma'da fucûrun nehyi kat'î ve bilâkayıttır. Binâenaleyh âdi cemiyetlerin de bu gibi farkları ve müsamahaları kabul etmiş olması pek az muhtemeldir. Zira içtimâî tekâmülün bu safhasındadır ki fucûr en ziyade şiddetle menedilmiştir. Nihayet olsa olsa, fucûr fer'î ve ânî tesadüfler esnasında vukubulduğu zaman bir mertebe müsaadekâr davranmış olması vârid-i hâtır olabilir. Bu memnûiyete adem-i riâyet pek şiddetle tevbih olunur. Avustralya'da ve Amerika'da ekseriya idam cezasıdır. Mamafih mücrimlerin başka sûretle tecziye edildikleri de vakidir. Tatahilerde (Cenûbî Gallanda-yi Cedîd) erkek öldürülür, kadın sadece dövülür veya bir ok ile yaralanır. Viktorya aşiret-

lerinde aynı klana mensup adamlar arasında en ufak bir zendostluk gayet şiddetle tedib olunur. Kadın akrabası tarafından darb olunur. Erkek reise teslim edilerek şiddetle tevbih olunur. Eğer hareketinde ısrar eder ve sevdiği kadınla firar ederse, kafasının derileri diri diri yüzülür. Başka yerlerde bu hususta suverî bir ceza verilmiyor. Fakat o zaman umûmî ve gayr-i kabil-i münakaşa bir itikada göre mücrimler tabiaten yani ilahlar tarafından tecziye olunuyor. Mesela Navacularda böyle bir harekete ictisâr edenlerin kemikleri kuruduğu ve mevte mahkum oldukları itikadı vardır. Halbuki bir vahşi için böyle bir tehdit, boş bir lakırdıdan ibaret değildir. Bu öyle bir mahkumiyete muâdîldir ki tesirleri beşerî hakimlerin hükmünden daha lâyetezelzûldür. Zira ibtidâî fikirlere göre kainatta mevcut korkunç kuvvetler, tıpkı fizik kuvvetleri gibi, kendilerine karşı gelen her şeye mihanikî bir zaruretle aksülamelde bulunurlar. Bu kuvvetleri tezlîl eden bir fiil cezasız kalamaz. Ceza-dan kurtulunamayacağı hakkındaki itikad o kadar kat'î ve mutlak-tır ki ekseriya yapılan kabahatin yalnız fikri, mücrimde uzvî teşevvüşâta ve hatta mevte sebebiyet vermeye kafi geliyor. Bu sûretle cemiyetin doğrudan doğruya tedib etmediği cinayetler daima en hafif cinayetler değildir. Bilakis bunlar arasında öyleleri vardır ki cemiyet onların tedibini tabiî neticelerine terkeder. Çünkü müstesna bir vehameti hâizdirler ve bundan dolayı da kefareti bizzat ve mihanikî bir sûrette vukubulmalıdır. Egzogami kanununun ihlali bu ahvaldendir. O zaman bundan daha şâyân-ı nefret cinayet pek azdır.

Bâlâdaki satırlarda egzogamiyi basit sûreti tahtında tarif ettik. Fakat bu kanunun daha muğlak keyfiyetleri vardır. Fucûrun neh-yi ekseriya yalnız bir klanı değil, birçok klanları şâmindir. Mesela Şimâlî Afrika'da Tlinkits aşireti, sarahaten birbirinden ayrı iki zümreye ayrılan on klanı muhtevîdir :

Birinci Zümre

Ayı klanı
Kartal klanı
Yunus balığı klanı
Köpek balığı klanı
Yosun klanı

İkinci Zümre

Kurbağa klanı
Kaz klanı
Bahrî Arslan klanı
Baykuş klanı
Sasan klanı

Birinci zümrenin âzâsı ancak ikinci zümreden zevce alabilir ve ikinci zümrenin erkekleri ancak birinci zümreden evlenebilir. Yalnız bir klan dahilinde değil, fakat bir zümreye mensup klanlar arasında bile münasebât-ı zevciye memnûdur. Şoktaslarda da aynı teşkilat mevcuttur. Vaktiyle İrokovalarda da mevcut idi. Avustralya'da hemen hemen umûmîdir. Her aşiret iki şubeye münkasamdır. Her bir şubenin ayrı ismi vardır. Kamillaruvalarda bu şubelerden birinin ismi Kopatin, diğeri Dilbi'dir. Queensland'da Kiyabara aşiretinde isimler hemen hemen aynıdır. Buvandiklerde [Cenûbî Avustralya'da] Krokis ve Komit'tir. Votcaballoklarda [Viktorya] Karakiç ve Gamuç'tur. vs.

Bu şubelerden her biri bir takım klanlara münkasamdır ve bir şubeye mensup bütün klanlar arasında münasebât-ı zevciye memnûdur. Daha doğrusu memnûiyet ibtidâda bir kaide hükmünde idi. Bugün bazı yerlerde yavaş yavaş gevşiyor. Fakat yine sık sık tesadüf olunur. Ve büsbütün zâil olduğu yerlerde bile an'aneler bunun hatırasını muhafaza ediyor.

Egzogami kanununun bu şumûlü sadece klanın inkişafından ileri geliyor. Filhakika bir klan bir dereceden fazla tezayüd ederse, ahaliyi aynı sahaya sığmaz ve bilmeceburiye etrafa müstemlekeler neşreder. Bu koloniler menşeleri olan zümrenin aynı ikamet mahallini işgal etmedikleri ve aynı menfaatleri hâiz olmadıkları için sırf kendilerine ait bir totem intihab ederler ve yeni yeni klanlar teşkil ederler. Mamafih, eski müşterek hayatın bütün hatıraları birdenbire silinmez. Bütün bu hususî klanlar pekçok zaman ilk tesanüdlerinin hissiyatını hıfzederler. Aynı bir klanın cüzlerinden ibaret olduklarını bilirler. Ve binaenaleyh aralarında her türlü izdivaç ayrıldıkları zaman evvelki gibi şâyân-ı nefret görülür. Yalnız mazi unutulmaya başladığı zaman bu nefret tenakus eder ve yeniden egzogami yalnız her klanın hududu dahilinde kalır. Ayrıkuvâli (Seneka)lerin misali gösteriyor ki menşe-i vahdet hissi, tesirlerini göstermek için oldukça bir şiddet muhafaza etmiş olmalıydı. Aşiretin müteşekkil bulunduğu sekiz klan, muhtelif iki zümreye ayrılmıştı ve pekâlâ biliyorlardı ki evvelce izdivaç her zümrenin klanları arasında memnû idi. Fakat bu his tarihî hatıradan ibaret idi ve kalplerde bir ma'kes bulamıyordu. Bunun için klanlar arasında izdivaçlara müsaade ediliyordu.

Bu sûretle daha vâsi olan bu egzogami, mahiyet itibarıyla evvelce tedkik ettiğimizden farklı değildir. Aynı mebde' üzerine ibtina eder. Klana müteallik fikirlere tabidir. Yalnız klan tesmiye olunan cemiyetler arasında bir fark gözetmek lazımdır. Bunlar iki nevidir : *İbtidâî klan* ve *tâlî klanlar*. Tâlî klanlar ibtidâî klanın parçaları olup ondan kopup ayrılmıştır. Fakat o sûretle ki bu yeni teşekkül eden parçalar arasında her türlü rabitalar münkesir olmamıştır. İbtidâî klan diye, münkasam olmadan evvelki klanın haline veya bu parçalar teşekkül ettikten sonra bunların kümesine denilir. Bu ibtidâî klana *fratri (kabile)* namı da verilir. Çünkü Yunanlıların fratrişi ile aynı münasebeti hâiz bulunuyordu. Bu fratri tabirini kullanmakta hiçbir mahzur yoktur. Ancak bu sûretle tesmiye olunan içtimâî unmûzecen mahiyet itibarıyla asıl klana müşabih olduğunu hatırdan çıkarmamalıdır.

Egzogami kanununa tabi aynı bir zümre dahilinde toplanan klanların bu menşei hâiz oldukları birçok vekâyi isbat ediyor. Evvelimde her yerde bir an'ane hükmüne girmiştir ki bunlar arasında hususî karabet rabitaları mevcuttur; bir zümre dahilindekiler birbirlerini birader addederler. Halbuki diğer fratriye mensup olanlara amcazade derler. Sâniyen, bazen fratrişinin de klan gibi kendisine mahsus bir totemi vardır. Bu da, bir klan olduğuna veya evvelce bir klan olmuş bulunduğuna alamettir. Nihayet, bazı ahvalde, kıt'avî klanların totemi, şüphesiz fratri toteminden müştaktır. Bu da ispat eder ki bu iki zümre arasında aynı ıstikak nisbeti mevcuttur. Mesela Tlinkitlerin iki fratrişi vardır. Birinci fratrişinin totemi siyah kargadır. Bu fratrişinin mürekkebe bulunduğusu hususî klanlar siyah karga, kurbağa, kaz vs. dir. İkinci fratrişinin müşterek totemi kurttur. Muhtevî olduğusu klanların isimleri de kurt, ayı, kartal vs. dir. Yani her fratrişinin ilk klanı, bütün fratrişinin toteminin aynını hâizdir. Demek oluyor ki bu ilk klan, diğer bütün klanların neş'et ettiğisi ibtidâî klandır. Bu ismi de bittab' tevlid ettiğisi daha muğlak zümrenin de ismi olmuştur. Bu tarz-ı teselsül Mohegan'larda daha bariz bir sûrette görülüyor. Bu aşiretin üç fratrişisi vardır : Bir fratrişinin totemi kaplumbağadır. Bu fratrişinin tâlî klanları : küçük kaplumbağa, bataklık kaplumbağası, büyük kaplumbağadır. Bütün bu totemler, bütün fratri toteminin hususî sûretleridir. Toskaro Ras'larda da buna müşabih ahvale tesadüf olunur.

Bu kıtalaşma tarzı bir defa bilindikten sonra egzogami kanununun zahirde garip görünen tahavvülatı kolaylıkla izah olunur. Bu kanunun en garip bir tahavvülü garbî Avustralya'da Yeni Neversya ahalisinde görülüyor. Bu aşiret iki iptidâî klandan mürekkebedir ki bu ibtidâî klanlardan her biri üç tâlî klana ayrılmıştır.

<i>Birinci İbtidâî Klan</i>	<i>İkinci İbtidâî Klan</i>
Tâlî klanlar } Mondorub Tirarub	Nova Oğ Nuk Jirajiyuk
————— Kondorub	————— Palarub

Hiçbir kimse klanı dahilinde izdivaç edemez. Fakat fazla olarak Tirarub klanına mensup bir kimse ne Mondorub ve ne Kondorub'dan kadın alamaz. Halbuki Mondorub ile Kondorub aynı fratriye mensup olmakla beraber aralarında izdivaç caizdir.

Aynı sûretle Jirajiyuk ile Nova Oğ Nuk ve Palarub arasında her türlü münasebât-ı zevciyet memnûdur. Fakat Nova Oğ Nuk ile Palarub arasında memnû değildir. Gayet keyfi görünen bu nizamın sebebi gayet basittir. Menşe'de iki klan varmış : Mondorub ve Nova Oğ Nuk. Mondorub klanından evvele mirde Tirarub klanı çıkmış. Sonra az çok uzun bir zaman geçtikte Tirarub'dan da Kondorub tevellüd etmiş. Bu sûretle Tirarub diğer her iki klan ile de sıkı karâbet rabitaları muhafaza etmiş. Çünkü birinden zuhur etmiş ve diğerini tevlid eylemiş. Bundan dolayı bu klan ile diğer her iki klan arasındaki münasebât menedilmiş. Fakat Mondorub ile Kondorub arasında bilakis bilâvasıta hiçbir münasebet-i teşa'üb mevcut olmadığından yekdiğerine karşı yabancı olmuşlar ve memnûniyet olmamış. Diğer fratriye mensup klanlar arasındaki vaziyet de bu sûretle izah olunur.

— II —

Demek oluyor ki egzogami klan ile mütesaniddir. Bu tesanüd o kadar sıkıdır ki mütekabildir : Hiçbir klan bilmiyoruz ki bâlâdaki tarife tevafuk etsin de egzogam olmasın. Egzogaminin ne kadar umûmî bir şey olduğu da derhal anlaşılıyor. Çünkü klan teşkila-

tının ne kadar umumî olduğu malumdur. Bütün cemiyetler ya bizzat klan teşkilatından geçmiştir veyahut ibtidaları bu teşkilattan geçmiş başka cemiyetlerden tevellüd etmiştir. Bazı müellifler klanlardan müteşekkil Avustralya aşiretlerini (*Andogam*) (dahilden izdivac edebilir) addediyorlar. Fakat bu telakki asıl totemden ileri gelen içtimâlarla -ki asıl klan bunlardır- bunlara inzimam eden arazi ictimalarını farketmekten ileri geliyor. Bir cemiyetin iki nevi teşkilatı olduğu ekseriya vakidir. Totem münasebetiyle vahdeti hâiz olan cüz'î zümrelerden ma'adâ bir takım zümreleri daha hâizdir ki bunlar ikamet mahallinin müşterek olması esasına müsteniddir ve totem vahdetiyle hiç münasebetleri yoktur. Bu neviden mülkî bir taksim ya muhtelif klanları veya muhtelif klanlar kıtalarını muhtevi olabilir. Böyle bir mahalde ikamet edenler egzogami kanununa itaat için bu araziden harice çıkmaya muhtaç değildirler. Çünkü orada izdivaç edecek kadınlar bulabilirler. Çünkü bu kadınlar muhtelif klanlardan olup kendi klanlarına ait değildirler. Yani mevzi andogamdır. Fakat bu husûsiyeti, egogam klanları muhtevi olmasından ileri geliyor.

Diğer taraftan şüphesizdir ki klan bugünkü aileden farklı olmakla beraber, yine ailevi bir cemiyet teşkil eder. Klanı terki eden a'zâ, yekdiğerini aynı cedde mensup farzetmekle de kalmayarak yekdiğerine karşı olan münasebetleri, her zaman karabeti temyiz eden münasebetlerin aynıdır. Bir misal zikredelim : Birçok asırlardan beri *Vandeta* en birinci bir aile vazifesi idi. Bu vazifeyi ifa hususunda akrabanın sırası karâbetin icabettirdiği sıra idi. Mebde'de bu vazife klana aitti. Hatta denilebilir ki aşağı cemiyetlerde klandan neşet eden rabitalar diğer bütün rabitalardan kuvvetlidir.

Cunow diyor ki : Eğer bir adamın biri Ngotak klanından, diğeri Nagarnuk klanından (Cenûb-i garbi Avustralya aşiretlerinde istimal olunan totemle) iki karısı olursa ve her karısından bir çocuğu olursa, teselsül-i aile lazım olduğundan çocuklardan biri anası gibi Ngotak, diğeri Nagarnuk olur. Küçük Ngotak başka bir mahalde bulunan bir Ngotak'a, kendi nısf biraderi olan ve bir arada büyüdükleri Nagarnuk'tan daha yakın akrabadır. Halbuki Ngotak klanından bir kimseye olsa olsa nâdiren vukubulan dinî ayinlerden birinde tesadüf edebilir. Binaenaleyh fucûr, mademki münhî bir

derecede akraba olan fertler arasında münasebet-i zevciyeden ibaret, egzogamiyi fucûrun nehyi addetmekte haklıyız.

Hatta bu nehiy tarihinde ilk defa olarak bu sûret tahtında zuhur etmiştir. Filhakika fucûr bütün aşağı cemiyetlerde ve bu cemiyetler ne kadar ibtidâî olursa o kadar şiddetli olmakla kalmıyor, bu gibi memnûiyetleri tevlid edecek başka hangi kaidelerin mevcut olabileceği anlaşılıyor. Zira fucûrun men'i için cemiyet tarafından tanınmış ve teşkil edilmiş ailevî münasebetler lazımdır. Cemiyet, akraba arasında münasebatı men' için bu karabete içtimâî bir sıfat atfetmiş olmuyor. Aksi takdirde bu hususta alakasız görünür. Halbuki klan içtimâiyen teşekkül etmiş ilk nevi ailedir. Şüphesiz Avustralya klanları içinde artık daha mahdut, bir erkek ile, birlikte yaşadığı kadınlardan ve sagîr çocuklarından mürekkeb aileler de mevcuttur. Fakat bunlar hususî zümreler olup, efrâd tarafından keyfe göre yapılıp bozulur. Bunlar muayyen hiçbir kaideye tabi değildirler. Bunların teşkilatında cemiyet müdahale etmez. Bunların klana karşı olan vaziyetleri, bugün ihdas edebileceğimiz ehibba cemiyetleriyle, gayr-i meşrû ailelerin meşrû ailelerimiz karşısındaki vaziyetlerinin aynıdır. Esasen klan karabetinin her türlü kandaşlık münasebetinden ne kadar yüksek olduğunu gördük. Cemiyetin icrâ ile mükellef olduğu yegâne ailevî vezâifi tesis eden bu karabettir. İçtimâî bir ehemmiyeti hâiz olan yalnız bu vazifelerdir.

Eğer ibtidaları asıl karabet, klan karabeti idiyse, fucûru nehy ve ta'dib eden ilk kaideleri tevlid eden de, her ihtimale göre bu karabettir. Diğer bazı münasebetlerin de bu tesiri icrâ etmesi, evvelki münasebetlere müşâbin olmalarından ileri gelebilir.

Mamafih pek münhasıran cedeli olan bu mütâleât ile iktifa edemeyiz. Hakikat-ı halde, malum olan en ibtidâî cemiyetler arasında bile pek azı vardır ki, egzogamiyi temyiz eden memnûiyetler yanında yek nazarda başka bir neviden gibi görünen başka memnûiyetler görülmesin. Binaenaleyh başka bir menşeden olup olmadıklarını anlamak üzere bunları da tedkik etmek icabeder.

Bunlar arasında en mühimleri, etnografyada sunûf usûlü denilen şeyden hasıl olan memnûiyetlerdir.

Avustralya'nın birçok aşiretlerinde cinsî münasebetlere icrâ-yı tesir eden yalnız ibtidâî klan ve tâlî klan taksimatı değildir. Fazla

olarak her klan, hususî bir isim ile zikrolunan iki sınıfa ayrılmıştır. Bu isimler aynı fratriye mensup bütün klanlardan biridir. Fakat bir fratriden diğer fratriye değişir. Avustralya'da kaide olduğu üzere iki fratriyi havi bir aşirette, ayrı ayrı isimleri havi hepsi dört sınıf mevcuttur. Mesela Kampalaruva'lardaki bu teşkilat şöyle idi :

Tâli Klanlar		Sınıflar	
		Erkekler	Kadınlara
Birinci Fratri }	Oposum	Mory	Mata
		Fobi	Kubuta
	(Dilbi)	Fonguro	Mory Kobi
	Kertenkele	Mory Kobi	Mata Kobboto
İkinci Fratri }	Omu	Kombo	Bota
		İpe	İpata
	(Kobatin)		
	Bandiko	Vambu İpe	Bota İpata
	Kara Yılan	Kombo İpe	Bota İpata

Egzogami kaidelerine göre birinci fratriye mensup herhangi bir erkek ikinci fratriye mensup Omu olsun, Bandiko veya Kara Yılan olsun, bir kadın ile izdivac edebilir. Fakat sınıf taksimatı yeni bir takım takayyüdat husûle getiriyor. Dilbi fratrisine mensup bir sınıf âzası diğer Kobatin fratrisine mensup iki sınıf âzası ile izdivaç edemezler. Yalnız bir sınıfa mensup olanlarla izdivaç ederler. Mesela bir Mory ister Oposum olsun, ister Kanguru veya Kertenkele olsun, ancak bir Bota ile, ve bir Mata ancak bir Kombo ile izdivaç edebilir. Aynı sûretle bir Kobi, herhangi toteme mensup olursa olsun ancak bir İpata ile, ve bir Kubata ancak bir İpe ile birleşebilir. Fakat bir Mory ile bir İpata veya bir İpe ile bir Mata'-

nın veya bir Kobi ile Bota'nın, bir Kobata ile bir Kombo'nun izdivacı bir klana mensup iki kişi arasındaki izdivaç kadar şâyân-ı nefret görülür. Ve zannedilir ki klan egzogamisine inzımmam eden ve izdivaç sahasını daha ziyade tahdit eden yeni bir egzogami daha meydana çıkıyor.

Fakat bu nizamın mana ve ehemmiyeti anlaşılmaq için bu sınıfların nasıl teşekkül ettiğini bilmek lazımdır. Bu sınıflardan her biri başka bir klan batnına tetabuk eder. Malumdur ki her klan, her fratrیده olduğu gibi sırf ya lâm-ı teselsül veya lâb-ı teselsül tarikiyle toplanır. Çocuk ya pederinin zümresinden veya validesinin zümresinden sayılır. Fakat asla ikisinin de zümresinden addolunmaz. Eğer ekser-i ahvalde olduğu gibi, teselsül-i lâm olursa, binetice çocuk da maderî klana tabi bulunursa, bu klan ahalisinin münkasam bulunduğu iki sınıftan, çocuğun merbut olduğu sınıf validesinin mensup olmadığı sınıftır. Eğer valide bir Bota olursa, oğlan çocukları İpe ve kız çocukları İpata olur. Valide İpata olursa, çocukları da cinslerine göre ya Kubo veya Bota olur. Binaenaleyh her batın evvelki batnın mensup olduğu sınıftan gayri sınıfa mensup olur ve her klanda yalnız iki sınıf mevcut olduğundan bunlar muntazaman tenavüb ederler. Beyanatımızı sadeleştirmek için farzedelim ki bir zaman bütün Omu klanı yalnız Kombo-Botaları havi bulunmuş olsun; gelecek batında hiçbir sınıf mevcut olmaz. Filhakika Kombo'nun nesilleri diğer fratridedir. Çünkü valideleri o fratriye mensuptur. Bota'nın çocukları İpe ve İpata'dır. Fakat üçüncü batında İpe ve İpatalar da zâil olur. Zira nesilleri diğer sınıfa mensuptur. Yani Kombo-Bota sınıfı tekrar meydana çıkar ve dördüncü batında yine ortadan kalkar ve ilânihâye böyle devam eder. Âtîdeki tablo klanın her batında ne hale girdiğini mahsûs bir sûrette gösterir.

Dilbi fratrisine mensup klan			Kobatin fratrisine mensup klan	
Birinci	Morri	Mana	Kombo	Bota
İkinci	Kobi	Kobota	İpe	İpata
(Birinci batından Mata'ların çocukları)			(Birinci batından Botaların çocukları)	
Üçüncü	Morri	Mata	Kombo	Bota
(İkinci batından Kobotaların çocukları)			(İkinci batından İpataların çocukları)	
Dördüncü	Kobi	Kobota	İpe	İpata
(Üçüncü batından Mataların çocukları)			(Üçüncü batından Botaların çocukları)	

Bu teşkilat yalnız Kamelarevalarda tesadüf edilmez, Kat'i sûrette umumî olmakla beraber pek ziyade münteşirdir. Bir aşiretten diğerine yalnız isimler değişiyor. Mesela Kogaylarda dört sınıfın isimleri : Birinci fratrîde Urgilla, Unburri, ikinci fratrîde Obur ve Wungo'dur.

Bir Unburri ancak bir Wungo ile izdivaç eder. Çocuklar Obur'dur.

Bir Obur ancak Urgilla ile izdivaç eder. Çocuklar Unbirri'dir.

Bir Wungo ancak Unburri alabilir. Çocuklar Urgilladır.

[mâbâdî var]